

Rijks

CULTUURPROFIELPLAN

NOVEMBER 2017

Algemene gegevens

Regionale Scholengemeenschap 't Rijks

Gegevens school

Naam instelling	RSG 't Rijks
Bezoekadres	Burgemeester Stulemeijerlaan 24
Postcode en plaats	4611 EG BERGEN OP ZOOM
Telefoonnummer	0164 242150
Website	www.rsgrijks.nl

Contactpersoon

Naam	Kees Thijssen, Pleuni van Loon en Bonnie Depla
Functie	Kunstcoördinatoren
Email	kthijssen@rsgrijks.nl pvloon@rsgrijks.nl bdepla@rsgrijks.nl

Rector/bestuurder

Naam	Leon de Rond
------	--------------

VOORWOORD

In een regio waar kunst- en cultuureducatie niet vanzelfsprekend toegankelijk zijn voor elk kind wil 't Rijks dit bereikbaar maken. We kunnen met recht zeggen dat we in de afgelopen 10 jaar succesvol hebben gewerkt aan een rijk en kwalitatief goed aanbod van kunst en cultuuronderwijs. We houden daarin rekening met verschillen tussen leerlingen, omdat we het belangrijk vinden dat elk kind kunst- en cultuur kan beleven en ervaren. Het belang dat we hechten aan kunst en cultuur komt tot uiting in onze inhoudelijke programmalijnen en in de tijd en faciliteiten die we daarvoor vrij maken. Als rector ben ik er trots op dat we naast cultuurklassen ook een professionele route naar het kunstonderwijs voor onze leerlingen dichterbij kunnen brengen. De Vooropleiding Kunsten voor hebben we in eigen huis. Niet onze leerlingen reizen, maar de professionals van de kunstacademie, het conservatorium en de dansacademie komen naar 't Rijks en verzorgen hier het onderwijs op maat aan onze leerlingen. Deze aanpak vraagt veel investeren in samenwerken, het resultaat is veelbelovend. Ik heb er vertrouwen in dat we binnen afzienbare tijd ook het programma voor drama in deze lijn kunnen onderbrengen. Intensiveren van de samenwerking met externe partners is niet alleen goed voor onze leerlingen. Het is zeker ook een verrijking van de professionaliteit van onze eigen mensen en daarmee van de professionaliteit en kwaliteit van het totale kunst- en cultuurprogramma. In dit cultuurprofielplan 2017 geven wij aan waar we staan met het kunst- en cultuuronderwijs op 't Rijks en wat we in de periode 2017 – 2021 samen willen verbeteren. We geven richting aan het beleid voor de komende jaren, waarin het accent zal liggen op integraal en multidisciplinair werken.

Leon de Rond
Rector RSG 't Rijks

Inhoud

1. Inleiding	6	4. Samenwerkingspartners	19
2. Missie en visie cultuureducatie	7	4.1. Regulier onderwijs en examens	19
2.1. Missie, visie en ambities 't Rijks	7	4.2. Cultuurklassen	19
2.2. Onze visie op talentontwikkeling in kunst- en cultuur	7	4.3. Vooropleiding	19
2.3. Onze visie op kunst en cultuureducatie	8	5. Communicatie	20
2.4. Waarom Cultuurprofielschool?	8	5.1. Communicatie intern	20
		5.2. Communicatie extern	20
		5.3. Uitdragen Cultuurprofiel	20
3. Kunst- en cultuureducatie op 't Rijks	9	6. Voorwaarden	21
3.1. Drie programmalijnen	9	6.1. Organisatiestructuur	21
3.2. Doelen	9	6.2. Financiën	21
3.3. Samenhang	10	6.3. Faciliteiten in ruimtes, roosters en docenten	22
3.3.1. Doorlopende leerlijn kunst en cultuur onderbouw - bovenbouw	10	6.4. Deskundigheidsbevordering	22
3.3.2. Vakoverstijgend werken	10	6.5. Kwaliteitszorg	22
3.3.3. Horizontale verbanden met secties	10		
3.4. Onderbouw	10	7. Evaluatie en ontwikkeling	24
3.4.1. Regulier	10	7.1. Ambities korte en lange termijn	24
3.4.2. Beeldende projecten	10	7.1.1. Korte termijn	24
3.4.3. Cultuurklas	11	7.1.2. Lange termijn	24
3.4.3.1. Podiumkunst	11		
3.4.3.2. Beeldend	13	8. Bijlagen	26
3.5. Bovenbouw	13	Bijlage 1	26
3.5.1. Examenpak muziek	14	Bijlage 2	27
3.5.2. Examenpak tekenen (beeldende vorming vmbo-t?)	14	Bijlage 3	38
3.5.3. Examenpak CKV op vmbo-t, havo/vwo niveau	14	Bijlage 4	41
3.5.3.1. CKV op vmbo-t	14	Bijlage 5	42
3.5.3.2. CKV op havo / vwo	14		
3.6. Vooropleiding Kunsten	15		
3.6.1. Vooropleiding muziek	15		
3.6.2. Vooropleiding dans	17		
3.6.3. Vooropleiding Beeldend	17		
3.7. Theaterklas	17		
3.8. Evalueren van ontwikkeling en beoordelen van resultaten	17		
3.8.1. Digitaal portfolio	17		
3.8.2. Resultaatgericht werken als basis voor evaluatie en beoordeling	18		
3.8.3. De rol van experts; professionals uit de kunstsector	18		

1. Inleiding

'Een accent op ieders talent', dat is de missie van 't Rijks. Kinderen leren doordat ze mogen dromen en worden uitgedaagd om boven zichzelf uit te stijgen. Ze krijgen het vertrouwen om nieuwe dingen te durven doen. Op school bieden we daarom een breed palet aan onderwijsprogramma's, ondersteund door goede (zorg) voorzieningen, zodat ieder kind succesvol zijn schooltype kan doorlopen in een aangename en veilige sfeer. Kunst- en cultuuronderwijs vormen hierin een belangrijke schakel en zijn vast onderdeel van ons reguliere onderwijsaanbod. Leerlingen van 't Rijks kunnen examen doen in de vakken muziek en tekenen. De school wil in 2019-2020 ook dans en drama definitief opnemen in het examenprogramma (SE). Daarnaast ontwikkelt de school al sinds 2004 verrijkende programma's voor uiteenlopende disciplines. Leerlingen krijgen daarin de kans om kennis te maken met kunstvormen, hun talenten te ontdekken en deze te ontwikkelen. De verrijkende programma's maken deel uit van onze cultuurklassen.

Vanaf 2011 werken we bovendien aan een verdiepingsslag in ons kunst- en cultuuronderwijs. We willen kinderen die beschikken over bijzondere begaafdheid de kans geven om hun talent optimaal te ontwikkelen in de context van onze school. Dat resulteert in een goede samenwerking met het Koninklijk Conservatorium Artesis te Antwerpen (sinds 2012) in de programma's voor de vooropleiding dans en muziek. In het vergelijkbare programma voor beeldende kunsten werken we samen met gastdocenten, professionele beeldende kunstenaars en verschillende (Nederlandse) kunstacademies.

Het kunst- en cultuuronderwijs op 't Rijks kenmerkt zich inmiddels door een sterk aanbod vanuit de verschillende disciplines.

We staan in 2017 voor een nieuwe fase, waarin we in toenemende mate kiezen voor een multi- of interdisciplinaire benadering van kunst en cultuur. Kunstenaars en docenten maken vanuit het eigen vakgebied cross-overs naar andere kunstvakken. We gaan terug naar onze intentie: talent in de breedte optimale kansen geven zich te ontwikkelen. Dit betekent dat we ernaar streven om niet alleen binnen, maar ook tussen de disciplines de mogelijkheden daarvoor te vergroten. Het is onze overtuiging dat de leerling die leert buiten de bekende kaders te denken, open staat voor andere visies en een nieuwsgierigheid ontwikkelt naar nieuwe mogelijkheden. Onderdeel van deze volgende fase van ontwikkeling is ook dat we externe partners niet alleen betrekken bij de invulling van onze programma's, maar tevens bij het optimaliseren van de kwaliteit daarvan. Cultuurprofielschool worden zou een mooie erkenning zijn van dat wat tot nu toe gestalte heeft gekregen. Bovendien is dit een belangrijke stimulans om onze ambities verder te realiseren; we laten ons inspireren door anderen, we blijven kritisch op ons aanbod en het houdt ons scherp. De route die we ingeslagen hebben beschouwen we als een goede basis om vanuit verder te werken. We zijn nog volop aan het ontwikkelen en onderzoeken. Dit Cultuurprofielplan beschrijft onze huidige situatie en de stappen die wij willen gaan zetten in het perspectief van de ontwikkeling van het kunst- en cultuuronderwijs op 't Rijks.

Team kunst en cultuur
RSG 't Rijks.
November 2017

2. Missie en visie cultuureducatie

2.1. Missie, visie en ambities 't Rijks

't Rijks richt zich op het aanreiken van een onderwijsaanbod waarin leerlingen en professionals de kans krijgen talenten te ontdekken en te ontwikkelen. 'Een accent op ieders talent'. Het onderwijsaanbod voor de ruim 2500 leerlingen in mavo, havo en vwo wordt verrijkt met programma's en concepten die recht doen aan diverse talenten. 't Rijks heeft naast een kunst- en cultuurprofiel (inclusief DAMU status), ook een profiel voor bèta en techniek (Bèta Challenge en Technasium), een sportprofiel (inclusief LOOT status), een profiel voor wetenschapsoriëntatie (WON) en een tweetalig profiel (TTO). Wij streven ernaar dat zoveel mogelijk leerlingen in deze programma's kunnen participeren en deze bovendien kunnen combineren. De leerlingen met een specifieke LOOT of DAMU status kunnen wij nog extra faciliteiten bieden. In het schoolplan 2017 -2020 beschrijven we op grond van welke ambities wij hier invulling aan geven. Wij zijn ons bewust van de plek die wij innemen in de netwerksamenleving. Het onderwijs geven we daarom vorm met partners uit de keten van onderwijs en het bedrijfsleven. Kansen creëren en opbrengstgericht werken gaan hand in hand. In het perspectief van een toekomst die onzeker is, leren we leerlingen inzicht te krijgen in eigen kwaliteiten en hoe deze in te zetten. We werken met professionals die goed opgeleid zijn in hun vak en we verwachten van hen dat zij zich blijven ontwikkelen. Door onze partners te betrekken bij de ontwikkeling van ons onderwijs en zelf een actieve sparringpartner te zijn in verschillende landelijke netwerken¹, tillen we de kwaliteit van onze programma's en onze eigen professionals naar een hoger plan.

2.2. Onze visie op talentontwikkeling in kunst- en cultuur

Bij de talentontwikkeling in kunst en cultuur gaan wij uit van het ontdekken van talenten, het onderzoeken, het verbreden en verdiepen daarvan. Voor alle leerlingen geldt dat het belangrijk is dat zij via een kennismaking met uiteenlopende vormen van kunst en cultuur kunnen ontdekken waar hun belangstelling naar uit gaat en over welke (latente) talenten zij beschikken. Via ons onderwijs willen we stimuleren dat

zij actief bezig zijn met uiteenlopende kunstvormen, zodat zij enthousiast worden en hun talenten kunnen ontplooiën. We willen daarnaast ruimte bieden aan leerlingen die verder willen gaan in hun ontdekking, omdat zij daartoe gemotiveerd zijn en/of omdat zij beschikken over een bijzondere begaafdheid. Wij bieden daarin de mogelijkheid om in onze programmalijnen (op maat) de mogelijkheid te geven om meer intensief bezig te zijn met een specifieke discipline onder begeleiding van onze eigen docenten en/of professionals uit de kunstensector.

2.3. Onze visie op kunst en cultuureducatie

Het kunst- en cultuuronderwijs op 't Rijks is uitdagend en stimuleert de leerlingen om op een creatieve manier, vanuit nieuwsgierigheid en met plezier de wereld te verkennen waarin wij leven. Binnen een veilige omgeving is er ruimte om te ontdekken, te onderzoeken en het experiment aan te gaan. Er is gelegenheid om het talent dat in iedereen huist te zoeken, te benutten, te stimuleren en te ontwikkelen zodat iedere leerling op eigen creatieve wijze zijn horizon verbreedt en een verbinding kan maken met zichzelf en de wereld. Wij zijn van mening dat kunst- en cultuuronderwijs een kind helpt in zijn ontwikkeling naar volwassenheid. Daarom bevorderen we ook de cultuurparticipatie en zetten we in op het verdiepen van het cultureel bewustzijn. Kunst leert een kind zich te verhouden tot zichzelf en dat wat hij waarneemt. Door leerlingen in contact te brengen met diverse disciplines, culturen en cultuuruitingen stimuleren we de onderzoekende en kritische attitude en dagen we hen uit tot verdere ontwikkeling. Omdat we de actualiteit en de kwaliteit van onze programma's hoog in het vaandel hebben staan spelen experts, kunstenaars en instituten (vervolgonderwijs) hierin een prominente rol naast onze eigen docenten.

2.4. Waarom Cultuurprofielschool?

Het predicaat Cultuurprofielschool sluit aan op onze doelstelling talent op verschillende gebieden te stimuleren. 't Rijks wordt partner van een groep scholen waar kunst een belangrijk onderdeel van het onderwijsaanbod is.

¹ 't Rijks is partner in de netwerken van TTO, Technasium, Bèta Challenge, WON, LOOT en DAMU.

- Wij willen hiermee het volgende bereiken:
- Inspiratie die we opdoen bij andere cultuurprofielscholen kan leiden tot verrassende (nieuwe) inzichten. Dat stimuleert ons in de ontwikkeling van zowel onze reguliere route, als in onze programma's voor verbreding en verdieping.
 - Het predicaat kan bijdragen aan de mate waarin en de manier waarop het kunst- en cultuuronderwijs verder integreert in het onderwijsaanbod op onze school. Het kan ondersteunend zijn in de verdere realisatie van de samenhang met andere vakken.
 - De kwaliteitscyclus met vierjaarlijkse visitatie zorgt ervoor dat we onszelf met hulp van partners continu blijven verbeteren. We werken meer consequent cyclisch, evalueren en stellen bij. De ervaringen die we hierin al jaren hebben in de samenwerking binnen bijvoorbeeld TTO, Technasium, LOOT, Bèta Challenge en WON bevestigen dat.
- Het predicaat is een erkenning die onze uitstraling als school voor kunst- en cultuur kan versterken, in het bijzonder ten aanzien van de kunst- en cultuureducatie in de breedte.

Daarmee heeft het predicaat een pr-waarde naar leerlingen, ouders en samenwerkingspartners.

3. Kunst- en cultuureducatie op 't Rijks

3.1. Drie programmalijnen

Vanuit onze visie op kunst- en cultuuronderwijs streven we naar een rijk aanbod. De school heeft daarom een aantal programmalijnen. Een leerling kan op verschillende manieren, afhankelijk van zijn interesses en mogelijkheden, via een doorlopende leerlijn toewerken naar een examen in de kunstvakken. De drie programmalijnen zijn als volgt:

1. Een gedegen basis die zich vertaalt in het reguliere onderwijsprogramma. In de onderbouw participeren bijna alle leerlingen in dit aanbod.
2. Een brede oriëntatie in verschillende kunstdisciplines via onze cultuurklasprogramma's in de onderbouw. Deze programma's staan open voor iedere leerling die daartoe gemotiveerd is en geven de leerling een veelzijdig inzicht in de uiteenlopende kunstdisciplines.
3. Een bijzondere verdieping in een kunstdiscipline via het programma van onze vooropleidingen. Deze programma's zijn toegankelijk voor leerlingen die daarvoor op grond van een bijzondere bovengemiddeld talent en ambitie worden geselecteerd. Deze leerlingen hebben een grote motivatie om tijdens hun middelbare schoolloopbaan veel extra tijd te besteden aan het ontwikkelen van hun kunstvak.

Alle drie de programmalijnen bieden de mogelijkheid tot examenvakken tekenen en muziek, en in de toekomst ook dans en drama. Voor een overzicht van het aantal uur per programmalijn zie bijlage 1.

3.2. Doelen

Wij vinden het belangrijk dat elke leerling enige vorm van kunst- en cultuuronderwijs geniet. Kunst heeft een belangrijke functie in de algemene ontwikkeling van elk kind, in de manier waarop zij hun omgeving beschouwen en met elkaar omgaan. Daarom willen wij als school talent op vele gebieden een platform bieden om zich te ontwikkelen. Wat we van leerlingen verwachten vertalen we met hen in concrete (individuele) leer- en ontwikkeldoelen. Onze ambitie is dat elke leerling zijn ontwikkeling kan vastleggen en monitoren via een

eigen portfolio. Deze structurele aanpak van de opbouw van een portfolio is in het cursusjaar 2017-2018 nog in een experimentele fase binnen de cultuurklas. Voor CKV hebben we reeds een aantal jaren ervaring hiermee.

We streven na dat:

- elke leerling op 't Rijks in aanraking komt met de kunstvakken via een brede kennismaking in het eerste leerjaar;
- elke leerling de kans krijgt en uitgedaagd wordt zich verder te verdiepen vanaf het tweede leerjaar, op basis van interesse en naar vermogen;
- elke leerling actief leert en kennismaakt met kunst;
- elke leerling leert kijken naar (kunst)uitingen van medeleerlingen om zo respect voor elkaars werk en voor elkaar te creëren, wat bijdraagt aan een vriendelijk en open schoolklimaat;
- elke leerling leert ideeën, ervaringen en gevoelens te vertalen naar kunst en daarmee het kunstvak te gebruiken als uitingsvorm die betekenis geeft aan onze maatschappelijke ontwikkelingen.
- elke leerling leert wat de waarde van kunst en cultuur kan zijn, zodat zij dat met zich meedragen en het op eigen wijze kunnen uitdragen binnen de maatschappij. Leren over kunst, denken over kunst, verbanden leren leggen als deel van een groter geheel, gerelateerd aan de maatschappij en tijd waarin we leven;

Van leerlingen die zich willen verbreden en verdiepen verwachten we dat:

- elke leerling het vermogen ontwikkelt tot reflectie en eigen werk en dat van anderen kan **evalueren**;
- elke leerling zowel binnen een kunstdiscipline als multidisciplinair leert **samen te werken** met medeleerlingen om tot een product of resultaat te komen;
- elke leerling risico's durft te nemen en **uit zijn/haar comfort zone te stapt**;
- elke leerling **initiatief neemt** tijdens lessen en in het eigen leerproces;
- elke leerling leert **procesgericht te werken**;
- elke leerling ontwikkelt zijn eigen **creativiteit**;
- elke leerling een onderzoekende houding ontwikkelt bij het creëren van eigen werk;
- elke leerling leert zichzelf en zijn/haar werk te **presenteren**.

We vertalen deze doelen binnen de verschillende kunstdisciplines en door de leerjaren heen in concreet gedrag dat we van de leerlingen willen zien. De doelen zijn leidend voor de inhoud en vorm van onze lessen. We slagen er steeds beter in om een herkenbare doorlopende leer- en ontwikkelingslijn te realiseren.

3.3. Samenhang

3.3.1. Doorlopende leerlijn kunst en cultuur onderbouw - bovenbouw

Leerlingen van 't Rijks hebben de mogelijkheid om eindexamen te doen in de vakken muziek en tekenen. De school biedt daarom een doorlopende leerlijn in deze reguliere kunstvakken vanaf de brugklas. Leerlingen met een bijzondere belangstelling voor kunst en cultuur kunnen extra uren kunst- en cultuuronderwijs volgen via het programma van de cultuurklassen. Zij kunnen daarvoor kiezen vanaf de brugklas of instromen in leerjaar twee. Zowel in de reguliere programmalijn als in die van de cultuurklassen zijn de kerndoelen van de onderbouw verwerkt. Leerlingen hebben op die manier altijd een goede basis om door te kunnen stromen naar het examenprogramma tekenen en/of muziek. Voor leerlingen met een bijzondere begaafdheid biedt 't Rijks een doorlopende leerlijn op maat in de vooropleiding kunsten. Dat onderwijs wordt voor een groot deel verzorgd door of onder supervisie geplaatst van professionals van buiten de school. Deze vooropleiding leerlingen worden geadviseerd in een kunstvak examen te doen.

3.3.2. Vakoverstijgend werken

Binnen de kunsten onderscheiden we de verschillende vakken en disciplines; dans, drama en muziek (podiumkunst) en 2D, 3D en film/fotografie (beeldende kunst). Waar in de reguliere programmalijn het accent vooral ligt op de ontwikkeling in de individuele vakken is in de cultuurklassen nadrukkelijk sprake van vakoverstijgend en multidisciplinair werken. De lessen die we daaruit leren worden geleidelijk ook meer geïntegreerd in de reguliere programmalijn. De leerlingen werken in de cultuurklassen toe naar een gezamenlijk eindresultaat (project of voorstelling). Daarnaast worden er elk jaar projecten ontwikkeld waarin beeldend- en podiumkunst (dus alle 6 de vakken) met elkaar samenwerken aan een eindresultaat. Binnen het kunst- en cultuurcurriculum is er nog geen sprake van structurele samenwerking met andere vakgroepen. Jaarlijks zijn er wel diverse gezamenlijke activiteiten.

3.3.3. Horizontale verbanden met secties

Verschillende activiteiten en evenementen verbinden de andere vakgroepen met de kunstvakken. Het gaat vaak om losse activiteiten, maar een aantal komt jaarlijks terug. Onze ambitie is om deze te structureren en meer activiteiten een permanent karakter te geven, zodat zij een vast onderdeel van het curriculum gaan uitmaken. Dit past in de ambitie van het verbreden, verdiepen en verbinden. Dat kan niet alleen tot stand komen door multidisciplinair werken binnen de kunstvakken maar wordt ook gevoed door de relatie met andere vakdisciplines.

Enkele voorbeelden van activiteiten die geïntegreerd worden zijn in het reguliere curriculum van de leerlingen:

- De eindejaars (kerst) voorstelling voor alle 2e en 3e jaar leerlingen (school breed) wordt vormgegeven door de kunstsectie. Elk jaar is er een andere vakgroep die zijn bijdrage levert aan deze voorstelling.
- Het kunstfestival Cultuurrijk(s) aan het einde van het cursusjaar van 2017 - 2018 voor het eerst georganiseerd wordt, krijgt zijn invulling in samenwerking met de onderbouw vakgroep.

Voorbeelden van activiteiten die de afgelopen jaren (terugkerend) hebben plaatsgevonden: zie figuur 1

3.4. Onderbouw

De kunst- en cultuurafdeling in de onderbouw van 't Rijks heeft 2 programmalijnen die in aanvang toegankelijk zijn voor alle leerlingen; de reguliere lijn en de cultuurklassen. Daarnaast is er het programma van de vooropleiding, toegankelijk voor leerlingen die beschikken over een bijzonder talent en die tot dat programma toegang krijgen via een auditie.

3.4.1. Regulier

In het reguliere programma bieden we in de brugklas de vakken muziek, beeldende kunst en dans/drama aan, samen 3 uur per week. In de tweede en de derde klas krijgen de leerlingen 1 uur muziek en 1 uur beeldende kunst per week. Dit programma is in de onderbouw havo en vwo drie jaar en in de onderbouw van mavo 2 jaar.

3.4.2. Beeldende projecten

Alle leerlingen in de onderbouw volgen twee of meer beeldende kunstprojecten. In de projecten staat de onderzoekende houding van leerlingen en samenwerking centraal.

Leerjaar	Activiteiten
Brugklas	- English Theatre Company, groep Junior classes, Big Weel, i.s.m. vakgroep engels
Leerjaar 2	- Pantomime-voorstelling voor klassen TT02 i.s.m. Engels
Leerjaar 3	- Voorstelling Oeloek i.s.m. Nederlands (havo). - Voorstelling van AanZ theater in de pestweek i.s.m. mentorlessen (m/h/v) - AanZ theatre i.s.m. zorgteam op school tijdens de week tegen pesten
Leerjaar 4	- Excursiereis gekoppeld aan CKV en een of meer kennisvakken (m/h/v) - English Theatre Company, groep Senior classes, Phileas Fogg i.s.m. TTO
Leerjaar 5	- Uitwisselingsreizen met Ierland en Italië op basis van kunst en cultuur (vwo) - Shakespeare in Performance i.s.m. sectie Engels (vwo) - Voorstelling Shakespearience voor H5/V5 i.s.m. Engels (h/v)
Leerjaar 6 - -	- Voorstelling Novecento i.s.m. Nederlands - Bezoek aan het Allard Pierson museum Amsterdam, i.s.m. KCV en Grieks/Latijn - Voorstelling Paris & Helena i.s.m. Klassieke Talen

Figuur 1. Voorbeelden van activiteiten die de afgelopen jaren (terugkerend) hebben plaatsgevonden

3.4.3. Cultuurklas

De cultuurklas is opgezet om de belangstelling van leerlingen voor kunst en cultuur extra te stimuleren en hen de kans te geven om de meerwaarde te ervaren en expressieve vaardigheden te ontwikkelen. Een leerling die kiest voor de Cultuurklas krijgt 4-5 uur kunstonderwijs inplaats van de twee uur in het reguliere programma. De lessen zijn opgenomen in het rooster. Een leerling stapt niet zomaar in het cultuurklastraject; het is een programma dat in principe 3 jaar duurt. Elke leerling krijgt daarom vooraf een intakegesprek waarin deze zijn/haar belangstelling voor kunst en cultuur motiveert en waarin het programma wordt besproken. Alleen in uitzonderlijke situaties verlaat een leerling tussentijds de Cultuurklas.

In de Cultuurklas biedt 't Rijks een oriëntatie aan op de kunstvakken: beeldende kunst (2D, 3D, fotografie/film) en podiumkunst (muziek, dans en drama). In leerjaar 1 volgen de leerlingen al deze kunstvakken. In leerjaar 2 maken de leerlingen een keuze tussen beeldende- en podiumkunst. In het derde leerjaar van havo en vwo wordt deze keuze doorgezet. Het lesprogramma is zo opgebouwd dat leerlingen van brede oriëntatie in de brugklas ontwikkelen naar meer specifieke vakkennis en creatieve ontplooiing in klas 2 en 3. Hoewel er sprake is van een inhoudelijke

splitsing tussen podium- en beeldende kunst worden er in elk leerjaar zoals genoemd cross overs gemaakt in een of meer (losse) projecten.

3.4.3.1. Podiumkunst

De vakken muziek, dans en drama komen samen in de programmalijn Podiumkunst van de Cultuurklas. Leerlingen krijgen les in twee blokken van 100 minuten per week. Tijdens het eerste leerjaar krijgen de leerlingen alle drie de disciplines aangeboden, en vanaf leerjaar twee ontwikkelen zij zich meer in hun favoriete discipline. Er wordt gewerkt in vakoverstijgende thema's die in alle drie de disciplines op een eigen manier uitgewerkt worden. In het eerste blokkuur staan de individuele podiumvakken centraal en in het tweede blokkuur wordt per periode van 6 weken een multidisciplinair project opgezet waarbij twee vakken samenwerken om tot een eindproduct te komen. Door deze manier van werken garanderen de drie vakken binnen podium een doorlopende leerlijn richting het examenvak tekenen of muziek. Jaarlijks kunnen leerlingen van de Cultuurklas podium ook deelnemen aan masterclasses. We brengen professionals uit het werkveld binnen de school zodat onze leerlingen van hun expertise kunnen leren. Omdat een belangrijke doelstelling is om talent een podium te bieden zijn er in het programma verschillende activiteiten opgenomen die dit ondersteunen.

Enkelen hiervan worden nog ontwikkeld, anderen zijn al jaren een bekend evenement; de Rijks Music Award, de Rijks Musical, 't Rijks got Talent, 't Rijks studio-avond, themavoorstellingen, lunchprojecten/- concerten, presentaties buiten school en excursies.

3.4.3.2. Beeldend

De vakken van het beeldende spectrum maken deel uit van de programmalijs Beeldend van de Cultuurklas. In alle drie de leerjaren wordt aandacht besteed aan tekenen, handvaardigheid, textiele werkvormen, fotografie, film en andere digitale toepassingen. Verschillende disciplines en technieken worden naast en mét elkaar gebruikt. Een van de ambities ter verbetering is het realiseren van nog meer diepgang door het integreren van beschouwelijke opdrachten in het programma. In deze programmalijs van de Cultuurklas houden we enerzijds vast aan de traditionele werkvormen, zoals tekenen, schilderen, druktechnieken en driedimensionale vormgeving. Dit doen we omdat we het belangrijk vinden dat leerlingen gevoel krijgen voor materiaal, hun fijne motoriek ontwikkelen, ruimtelijk inzicht krijgen, bewust leren waarnemen en tal van andere belangrijke vaardigheden ontwikkelen die nodig zijn voor het creëren van nieuwe beelden. Anderzijds maken we gebruik van nieuwe technieken en moderne technologie. Om die reden heeft de computer een vaste plek gekregen in onze lokalen. Met programma's als Publisher, Adobe Photoshop, Adobe Premiere, Adobe Illustrator en Indisign geven we onze leerlingen een basis met multimediale toepassingen.

In het tweede, maar vooral in het derde leerjaar komen zowel de traditionele als de moderne beeldende leermiddelen bij elkaar in verschillende interdisciplinaire opdrachten. Als verrijking zijn er jaarlijks excursie- en workshopdagen (door experts uit het veld) op het gebied van beeldende kunsten opgenomen in het programma. Deze sluiten aan bij de inhoud van de programmalijs.

Binnen de school maar ook daarbuiten presenteren onze leerlingen op verschillende manieren hun beeldende werk. Er is een goede samenwerking met externe partijen in de regio, waardoor de leerlingen de mogelijkheid krijgen ervaringen op te doen en hun geleerde expertise kunnen presenteren. Voorbeelden hiervan zijn: project 'Voorbij IJdelheid' in samenwerking met Markiezenhof, 'Popmonument' in de Blokstallen in samenwerking met Gebouw-T, 'Modeshow' in samenwerking met de Rotary Bergen op Zoom en 'Juniorenprijs' in samenwerking met Vrienden van het Markiezenhof. Aan het einde van

elk schooljaar wordt er een grote eindexpositie in het cultuurgebouw van de school gehouden waarbij het werk van de leerlingen alsmede dat van de examenleerlingen een plaats krijgt in het Rijks 'pop-up' museum.

3.5. Bovenbouw

Vanaf het vierde leerjaar (of het derde bij mavo), geven de leerlingen tijdens de profielkeuze aan of ze een verdere verdieping aan gaan in een kunstvak. Zij bekwamen zich vervolgens in dat specifieke kunstvak waar zij ook eindexamen in doen. De keuze bestaat uit examenvak beeldende vorming (vmbo-t), examenvak tekenen (havo en vwo) of examenvak muziek (ieder 3 uur per week). De leerlingen uit de BCP (Beta Challenge Program) route in vmbo-t 3 volgen allen examenvak beeldende vorming in vmbo-t 3. De leerlingen uit de BCP route worden voorbereid op het MBO. Om deze leerlingen een goede basis aan te bieden is ervoor gekozen deze twee uur examenvak beeldende vorming te laten volgen. Voor vele MBO opleidingen is de werkwijze zoals bij beeldende vorming wordt aangeleerd waardevol. Aan het einde van Mavo 3 krijgen de BCP leerlingen de keuze gesteld om het examenvak beeldende vorming te blijven volgen.

De bedoeling is dat in het schooljaar 2019-2020 het examenvak kunst algemeen aan wordt toegevoegd met een praktijk component dans of drama.

De schoolreis van de voorexamenklassen 4 havo en 5 vwo staan deels in het teken van kunst en cultuur. Reguliere vakdocenten en kunstdocenten stellen een culturele reis samen. Enkele bestemmingen zijn Barcelona, Griekenland, Parijs, Duitsland en Londen. Leerlingen bezoeken dan musea, maken opdrachten, werken met kunstenaars ter plaatse en bezoeken andere scholen die kunst een warm hart toedragen.

Naast de kunstlessen en activiteiten binnen het curriculum bieden we alle leerlingen in de bovenbouw ieder jaar één of meerdere culturele activiteit (en) aan in de vorm van een voorstelling of workshop. De leerlingen beeldend en muziek presenteren samen hun werk in het theater van onze school.

De theorietoetsen vinden plaats in de toetsband of de proefwerkweken en duren 50 of 100 minuten. In het PTA leggen we vast hoe we toetsen en beoordelen. (zie bijlage 2) In alle afdelingen is het mogelijk om tussentijds in te stromen; in 4 mavo, bij overstap van havo 4, in 5 havo bij overstap van 4 of 5 vwo, in vwo 5 bij overstap vanuit havo.

Alle examenleerlingen vmbo-t volgen in het derde leerjaar KVI (kunstvak 1 – ckv op vmbo).
Alle examenleerlingen havo/vwo volgen in het vierde leerjaar ook het vak CKV (2 uur per week).

3.5.1. Examenvak muziek
Voor leerlingen die graag muziek maken, zingen en/of leerlingen die willen doorstromen naar een conservatorium of andere muziekopleiding is er het examenvak muziek. Om het examenvak te volgen is het van belang dat de leerling een eigen instrument bespeelt of zeer gemotiveerd is om dit te leren. Daarnaast is het wenselijk als de leerling beschikt over basiskennis van muziektheorie. In het vak muziek komen verschillende onderdelen aan bod:

- Luisteren naar muziek;
- Musiceren met instrumenten;
- Musiceren met je stem;
- Muziektheorie en muziekgeschiedenis.

Leerlingen ervaren binnen het vak dat je door middel van muziek met elkaar kunt communiceren en dat je medeverantwoordelijk bent voor het eindresultaat. In de voorexamen- en examenklassen leidt deze aanpak uiteindelijk tot het samen musiceren bij de Rijks Music Award. Voor veel leerlingen die hieraan deelnemen geldt dit jaarlijkse evenement als een van de hoogtepunten van hun schoolloopbaan. Het examenvak muziek wordt tenslotte afgesloten met een eindexamenconcert en een centraal schriftelijk eindexamen, waarin datgene wat geleerd is nog eens toegepast wordt en waarbij vooral het luisteren naar muziek maakt dat het een van de meest boeiende examens is.

3.5.2. Examenvak tekenen (beeldende vorming vmbo-t?)
Binnen het examen tekenen/beeldende vorming streven we naar de integratie van kunsttheorie en – praktijk, zodat opgedane vaardigheden en kennis in beide onderdelen elkaar versterken. Daarom is het belangrijk dat de theorie- en praktijklessen hand in hand gaan. Op alle afdelingen werken we met een dummy: een werkboek dat de leerlingen over het hele cohort meenemen. Hierin wordt een doorlopend beeldend proces bewerkstelligd. De leerlingen onderzoeken hierin het geheel van de beeldende middelen (=materiaal/techniek/hanteringswijze/beeldaspecten). De dummy dient tevens voor het verkennen en onderzoeken van thema's en voorstellingsaspecten. We stimuleren in de praktijklessen het kennis maken met en onderzoeken van meerdere disciplines binnen de beeldende kunsten (2d, 3d, audiovisueel/nieuwe media en traditionele media), voor zover het curriculum dat toelaat.

In de mavo wordt gebruik gemaakt van de methode Arti van uitgeverij Thieme-Meulenhoff. In havo en vwo werken we met Kunst op Niveau en Beeldende Begrippen van uitgeverij Lambo.

Het praktijkwerk van de examenleerlingen is jaarlijks te zien in de grote expositie van de beeldende vakken. Deze expositie is vrij toegankelijk voor leerlingen, collega's, ouders en belangstellenden. Ook wordt er regelmatig praktijkwerk van een leerling van het examenvak genomineerd voor 'werk van de maand' en geëxposeerd naast de personeelskamer. Per cohort vindt er een dagexcursie plaats naar een toonaangevend museum voor beeldende kunsten zoals; Boymans van Beuningen, de Kunsthal, of het Nieuwe Instituut in Rotterdam, Het Gemeentemuseum in Den Haag of Het Koninklijke Museum voor Schone Kunsten en het Horta huis in Brussel.

3.5.3. Examenvak CKV op vmbo-t, havo/vwo niveau
3.5.3.1. CKV op vmbo-t
Alle examenleerlingen vmbo-t volgen in het derde leerjaar KVI (kunstvak 1 – ckv op vmbo), 1 uur per week. In de mavo geldt dat bij leerlingen die kiezen voor een eindexamenvak muziek of tekenen (BTE) in leerjaar 3 KVI geïntegreerd wordt. De start van het programma bestaat uit een persoonlijke reflectie, wie ben ik, wat kan ik en welke ervaringen heb ik al opgedaan met kunst en cultuur. Deze reflectie wordt vormgegeven in een cultureel zelfportret. Vervolgens zijn de lessen geconcentreerd rond de 4 culturele activiteiten welke de leerlingen door het jaar heen ondernemen. De activiteiten laten de leerlingen diverse kunstzinnige ervaringen op laten doen in verschillende kunstdisciplines. Elke activiteit is gekoppeld aan een reeks lessen rond hetzelfde discipline. Tijdens de lessen wordt een theoretisch kader aangeboden maar ook praktisch werk gemaakt door de leerlingen. Er wordt voor het examen CKV in de mavo gewerkt met de methode: Palet Thieme – Meulenhoff.

3.5.3.2. CKV havo/vwo
Alle examenleerlingen havo/vwo volgen in het vierde leerjaar ook het vak CKV (2 uur per week). 't Rijks heeft het vernieuwde programma voor CKV havo/vwo zodanig uitgewerkt dat de vier pijlers verkennen, verbreden, verdiepen en verbinden op verschillende manieren en op verschillende momenten aan bod komen. CKV wordt afgesloten met een cijfer, dat deel uitmaakt van het combinatiecijfer. CKV op havo bestaat uit een handelingsdeel en 5 SE's. Op vwo wordt er van de leerlingen zelfstandig een verdiepend activiteit (handelingsdeel) te ondernemen.

Tijdens programma van ckv moeten de leerlingen een digitaal portfolio opbouwen. In het digitaal portfolio komt de verslaglegging van alle gemaakte onderzoeksopdrachten, presentaties en persoonlijke reflecties.

De opbouw van het programma van ckv bestaat uit 7 blokken. Het eerste blok bestaat uit verkennen van het eigen cultureel verleden in een kunstautobiografie. Daarna volgen 4 blokken (blok 2 -5) waarin vooral het verbreden in de kunstdisciplines centraal staat. Elk van deze blokken start met een verkenning van een discipline, gevolgd door een verbreding gekoppeld aan een contrasterende dimensie (bijv. autonoom – toegepast). In de laatste fase van elk blok is er een klein onderzoek (verdieping) en tenslotte wordt de ervaren en opgedane kennis met elkaar verbonden. Zowel in havo als in vwo is in ieder van de blokken een Discap (Culturele activiteit gekoppeld aan een discipline) geïntegreerd. In havo moeten er minimaal 3 verschillende Discaps worden aangeboden, op vwo minimaal 4. De invulling van de culturele activiteit sluit volledig aan bij het discipline en de dimensie van het blok.

Het laatste blok gaat om het verdiepen, de onderzoekende houding van de leerling - gebaseerd op een natuurlijke nieuwsgierigheid - staat centraal. Het onderzoek naar een zelfgekozen thema en discipline vindt plaats in tweetallen en neemt in havo en vwo respectievelijk 20 en 25 uur in beslag. Het onderzoek wordt afgesloten met een kunstzinnige uitingsvorm, zodat onderzoek en presentatie geïntegreerd zijn in een geheel. Van de vwo-leerlingen wordt verwacht dat het extra handelingsdeel aansluit bij het eindonderzoek. De werkwijze van het onderzoek ligt in de lijn van profielwerkstuk en wat de leerlingen bij de beeldende kunstprojecten hebben kunnen ervaren. In de beoordeling van het onderzoek en het werk van leerlingen ligt de nadruk op het proces en minder op het product. Als afsluiting van CKV bespreken de leerlingen mondeling het onderzoek en hun portfolio.

In havo en vwo werken we met: stArt; onderzoekend CKV, uitgeverij: Lambo.

De schoolleiding geeft leerlingen met een DAMU status of een LOOT status vrijstelling van het examenvak CKV. De leerlingen die in het schooljaar 2016-2017 zijn gedoubleerd in de 4e klas hebben vrijstelling voor het vak als hun cijfer voor CKV hoger is dan 6,5. Bij een onvoldoende moeten zij het vak volledig opnieuw volgen, aangezien de exameneisen in het vernieuwde programma verschillen van die van het oude.

3.6. Vooropleiding Kunsten
De kunst- en cultuurleerlingen die beschikken over een bijzondere begaafdheid en opvallen door hun talent, krijgen de mogelijkheid om zich op te geven voor onze vooropleiding Kunsten. De West-Brabantse regio is relatief ver verwijderd van het hoger onderwijs voor de kunsten. De fysieke afstand vormt vaak een barrière voor onze leerlingen om een vooropleiding aan een van de hbo-instituten te volgen. Een aantal jaren geleden hebben wij daarom het initiatief genomen om samen met professionele partners een dergelijke opleiding in eigen huis te verwezenlijken.

De Vooropleiding Kunsten is in 2012 opgericht voor muziek en dans. De school heeft een DAMU-status. Dankzij deze status krijgen getalenteerde leerlingen voor bepaalde vakken vrijstelling en is het voor hen mogelijk om zich tijdens schooltijd als musicus of danser verder te bekwamen, ter voorbereiding op een opleiding in het hbo. Vervolgens ontstond ook de vraag naar maatwerk voor leerlingen met talent in de beeldende kunstdisciplines. Weliswaar kunnen we hen niet dezelfde faciliteiten aanbieden als leerlingen met een DAMU-status. Maar waar mogelijk ontlasten wij hen in hun programma, zodat er tijd vrij gemaakt wordt voor hun individuele leer- en ontwikkelingsproces. De Vooropleiding Kunsten is volledig uitgewerkt in een Projectboek.

Sinds het cursusjaar 2017-2018 heeft 't Rijks ook een theaterklas. Deze maakt (nog) geen deel uit van het programma van de Vooropleiding, maar geeft ambitieuze theaterleerlingen wel de kans buiten school meer met theater bezig te zijn. Dit programma wordt niet door een HBO-instelling ondersteund, maar geheel door 't Rijks verzorgd. Het opzetten van een vooropleiding heeft veel voeten in aarde en moet eerst terdege onderzocht worden. Het is op dit moment nog niet duidelijk of de theaterafdeling hiervoor in aanmerking komt.

3.6.1. Vooropleiding muziek
De vooropleiding muziek is bedoeld voor leerlingen die zich op dit gebied verder kunnen en willen ontwikkelen. 't Rijks biedt zo de mogelijkheid om de schoolloopbaan en de artistieke vorming van de leerling te combineren. De leerling wordt in zijn/haar artistieke en muzikale ontwikkeling op locatie van de school begeleid door docenten van diverse conservatoria, zoals het Fontys Conservatorium Tilburg en het AP Koninklijk Conservatorium Antwerpen. De begeleiding is op maat en afhankelijk van het talent en het specialisme van de leerling.

Ook wordt door leerlingen regelmatig een werkbezoek gebracht aan een conservatorium. De vooropleiding van 't Rijks biedt de mogelijkheid om het schooldiploma te behalen (inclusief het examenvak muziek) en tegelijkertijd als musicus naar het niveau te groeien dat nodig is om toegelaten te kunnen worden op een vervolgopleiding muziek aan het HBO of MBO. Tijdens de auditie wordt er o.a. gelet op het natuurlijke talent, motivatie groeimogelijkheden. In de vooropleiding muziek wordt minimaal 5 lesuren per week aan muziek besteed, de lessen bestaan uit hoofdvak, bijvak, musician 3.1, stemvorming/performance en theorie.

3.6.2. Vooropleiding dans

De vooropleiding dans biedt leerlingen met talent en passie voor dans de kans om zich verder te ontwikkelen. 't Rijks biedt de mogelijkheid om de schoolloopbaan en de ontwikkeling als danser te combineren. De lessen worden gegeven door docenten van het 't Rijks, Fontys Dansacademie Tilburg en het AP Koninklijk Conservatorium Antwerpen. De begeleiding is op maat en afhankelijk van het talent en het specialisme van de leerling. Regelmatig zijn er gastlessen van (internationale) gastdocenten en een bezoek aan dansvoorstellingen in het theater. Elk schooljaar eindigt met een voorstelling in Stadsschouwburg de Maagd in Bergen op Zoom. Leerlingen met de ambitie om van dans hun carrière te maken, kunnen hun schooldiploma behalen en zich tegelijkertijd voorbereiden op de toelating tot een MBO of HBO-dansacademie. Tijdens de auditie wordt er o.a. gelet op fysieke mogelijkheden, dansgevoel en groeimogelijkheden. Het dansprogramma bestaat uit klassieke dans, moderne dans, hedendaagse dans en Urban. In totaal besteden de leerlingen 9 – 10 lesuren per week aan dans. 't Rijks streeft ernaar om vanaf het cursusjaar 2019-2020 het examenvak 'kunst algemeen' aan te bieden en daarin het examenvak dans te integreren.

3.6.3. Vooropleiding Beeldend

Deze opleiding is in het leven geroepen voor leerlingen met opvallend creatief talent en die de intentie hebben om na 't Rijks een vervolgopleiding te gaan volgen binnen de creatieve sector. Tijdens de aanmeldings- en selectieprocedure wordt er o.a. gelet op beeldend vermogen, leergierigheid, eigenzinnigheid en natuurlijk motivatie. De leerlingen krijgen 5 lesuren per week les waarvan 2 lesuren technisch, 2 lesuren tekenen en 1 lesuur proces- en ideeontwikkeling. Ze krijgen les van docenten van 't Rijks, het Centrum voor de Kunsten en externe professionals. In de bovenbouw volgen deze leerlingen ook het examenvak tekenen. De leerlingen worden voorbereid op een creatieve beroepsopleiding.

3.7. Theaterklas

De theaterklas is een opleiding voor leerlingen die gemotiveerd zijn tot en aanleg hebben voor het vak drama. Zij krijgen verdiepende en uitdagende lessen die verzorgd worden door studenten en docenten van de Fontys Hogeschool voor de Kunsten, afdeling docent-theater in Tilburg. Hierdoor kunnen zij in relatief kleine groepen grote stappen maken en een helder en goed beeld krijgen van de opleiding theater.

De leerlingen volgen naast hun normale onderwijsprogramma op de vrijdagmiddag een extensieve cursus die bestaat uit een lesgedeelte en een voorstellingsgedeelte. Van september tot december zullen de leerlingen les krijgen van een derdejaars student (opleiding theater docent) die onder nauwe begeleiding staat van de huidige dramadocent van 't Rijks. Zij stellen een kwalitatief goed en verdiepend programma samen. Vanaf januari volgen de leerlingen in kleinere groepen een meer op maat gemaakt traject. Daarin gaan zij onder begeleiding van derdejaars studenten en onder supervisie van de eigen dramadocent aan de slag met een eigen voorstelling van ongeveer 20 minuten die gepresenteerd wordt op de theateravond in mei/juni van het cursusjaar. Er is (nog) geen auditie nodig om toegelaten te worden. Leerlingen die zich in de reguliere lessen bewijzen mogen bij voldoende interesse aan de theaterklas mee doen. 't Rijks streeft ernaar om vanaf het cursusjaar 2019-2020 het examenprogramma 'kunst algemeen' aan te bieden en daarin het examenvak drama te integreren.

3.8. Evalueren van ontwikkeling en beoordelen van resultaten

3.8.1. Digitaal portfolio

Het doel is dat alle leerlingen uit de Cultuurklas en de vooropleiding een digitaal portfolio opbouwen. Binnen CKV werken wij met een dergelijk portfolio. Leerlingen verzamelen daarin hun creatieve resultaten zoals verslagen, filmpjes, foto's en/of geluidopnames. Het portfolio is via het leerlingenportaal beschikbaar voor leerlingen en tevens toegankelijk voor de begeleidende docenten. De ervaringen die we hebben opgedaan met de wijze van portfolio opbouw binnen CKV willen wij ook doortrekken in de cultuurklassen en de vooropleiding. Naast het portfolio experimenteren we sinds het cursusjaar 2017-2018 met het bijhouden van een Persoonlijk Competentie Verslag (zie bijlage 3). Daarin

reflecteren leerlingen na elke periode of project op hun persoonlijke vorderingen. Aan de hand van beschreven competenties bepalen ze ook hun eigen leerdoelen of ontwikkelpunten voor de volgende periode. Het Persoonlijk Competentie Verslag kan in het portfolio worden geïntegreerd. We leren hier van de ervaringen die we binnen de school opdoen met portfolio opbouw binnen de programma's van Technasium en Bèta Challenge.

3.8.2. *Resultaatgericht werken als basis voor evaluatie en beoordeling*

Het ontwikkelen van competenties en vaardigheden neemt in het kunst- en cultuuronderwijs een belangrijke plaats in naast het verwerven van kennis. In onze leerdoelen en lesbrieven leggen we de nadruk op het resultaatgericht benoemen van datgene wat we van onze leerlingen verwachten. Dat biedt hen structuur en helpt hen in het nemen van eigen verantwoordelijkheid voor het leerproces. De competenties die we centraal stellen hangen samen met de doelen zoals we die hebben geformuleerd in paragraaf 3.2: samenwerken, creatief werken, onderzoeken, initiatief nemen, procesgericht werken, evalueren, presenteren. Leerlingen kunnen – in het genoemde portfolio en Persoonlijk Competentie Verslag – goed vastleggen waar zij staan en wat zij nog verder willen ontwikkelen. De resultaten van hun leerproces, in de vorm van een product (of een uitvoering of toets resultaat) en het proces waarderen we met een cijfer (2 per trimester). Het gemiddelde telt mee in de overgang naar het volgende schooljaar.

3.8.3. *De rol van experts; professionals uit de kunstensector*

In het programma van de vooropleiding worden onze leerlingen begeleid door professionals uit de kunstensector. In het programma van de vooropleiding is de inzet van professionals structureel en op maat verbonden aan de individuele route van de leerling. Deze experts hebben niet alleen een rol in de begeleiding van het leerproces, zij worden ook betrokken in de evaluatie en beoordeling van de voortgang en de prestaties van de leerling. In de vooropleiding hebben de professionals een zwaarwegende stem in de drie jaarlijkse beoordeling. Op dat moment wordt vastgesteld of er sprake is van voldoende progressie om te kunnen blijven participeren in het traject van de vooropleiding en aanspraak te kunnen maken op de DAMU-status

4. Samenwerkingspartners

Samenwerkingspartners zijn van groot belang voor de invulling en de kwaliteit van ons kunst- en cultuuronderwijs. In alle programmalijnen zetten wij deze externe partners op verschillende manieren in.

4.1. **Regulier onderwijs en examen**

Binnen het reguliere onderwijs wordt veel samengewerkt met externe partners om ervoor te zorgen dat elke leerling jaarlijks naast de kunstlessen minimaal één culturele activiteit aangeboden krijgt.

Enkele partners zijn:

- Impresariaat Uit De Kunst (Utrecht)
- Impresariaat Theater-in-school (Utrecht)
- Kunstenaars uit de regio
- Jambo Afrika (Arnhem)
- Big Wheel (Groot Brittanië)
- Gebouw-T (Bergen op Zoom)
- Zoomvliet College (ROC West-Brabant)
- Aan Z Theater (Nijmegen)
- Het Cultuurbedrijf (CKB de Maagd, Bergen op Zoom)

4.2. **Cultuurklassen**

Het inhoudelijke programma van de cultuurklassen wordt verrijkt door middel van excursies, workshops en projecten die uitgevoerd worden met partners zoals:

- CKB de Maagd (Bergen op Zoom)
- Kleinkunstig (Zwolle)
- Roet (Arnhem)
- Stedelijk Museum (Amsterdam)
- Rijksmuseum (Amsterdam)
- Foam (Amsterdam)
- Museum De Pont (Tilburg)
- Textielmuseum (Tilburg)
- Museum voor Beeld en Geluid (Hilversum)
- Scapino Ballet (Rotterdam)
- Dans in School (Amsterdam)
- Ro theater (Rotterdam)
- MAS (Antwerpen)
- Middelheim (Antwerpen)
- Markiezenhof (Bergen op Zoom)

4.3. **Vooropleiding**

Om het niveau van onze Vooropleiding Kunsten te waarborgen hebben we een aantal samenwerkingspartners waaronder CKB de Maagd, Fontys Hogeschool voor de Kunsten, de Fontys Rockacademie, de Fontys opleiding Autonome Beeldende Kunsten Tilburg, Codarts Rotterdam en Artesis Hogeschool Antwerpen. De professionals van deze instituten en opleidingen werken zowel mee aan de ontwikkeling en uitvoering van het inhoudelijke curriculum als de drie jaarlijkse beoordelingen van de leerlingen. Hiermee waarborgen we de leerlijn richting het auditiemoment voor toelating tot een hbo-opleiding. Behalve met deze professionele partners uit de kunstensector werken we in de uitvoering van elk project binnen de vooropleiding beeldend samen met een andere externe partner als opdrachtgever, zoals laatst de Gemeente Bergen op Zoom bij het schilderen van de Fietsenkelder.

5. Communicatie

5.1. Communicatie intern

Met de diversiteit in het aanbod van kunst- en cultuuronderwijs op 't Rijks bereiken we een grote groep leerlingen. De vakdocenten uit de kunstdisciplines zijn allemaal intensief betrokken bij de ontwikkeling en uitvoering van de programma's. Zij zijn goed inhoudelijk ingevoerd en op de hoogte van (nieuwe) ontwikkelingen. In vergaderingen bespreken we binnen het team de voortgang van de ontwikkelingen. Tijdens vakgroep dagen (3x per jaar) werken we aan de inhoud van het programma. Alle activiteiten binnen het kunst- en cultuuronderwijs zijn opgenomen in de schoolbrede jaarplanner. Dat rooster wordt gepubliceerd via het leerlingen-, ouder- en docentenportaal. We informeren collega's uiteraard over bijzondere evenementen en ook wanneer er belangrijke veranderingen in het programma van de kunst- en cultuurleerlingen optreden. Dat doen we bijvoorbeeld tijdens teamvergaderingen van de afdeling en via portaal. Op verschillende momenten in het jaar delen we de resultaten en presentaties van leerlingen met anderen in de school. Bijvoorbeeld via exposities en uitvoeringen. Deze momenten zijn niet alleen gepland, maar worden ook aangekondigd via posters en ons portaal.

5.2. Communicatie extern

Nieuwe leerlingen en andere belangstellenden informeren we via onze (digitale) brochures² over onze verschillende programma's. Jaarlijks organiseren we voor leerlingen van groep 7 en 8 doe-middagen³ waarop zij kennismaken met onze additionele programma's; kunst- en cultuur, sport, wetenschapsklas, tweetalig onderwijs, Technasium en Bèta Challenge. Ouders en leerlingen van de Cultuurklas krijgen elk jaar een boekje waarin alle activiteiten beschreven staan. Via de website⁴ van de school brengen we bijzondere activiteiten nog extra onder de aandacht en doen we daarvan verslag. Via social media worden regelmatig de resultaten van activiteiten gedeeld, zowel op de facebook pagina's van de Cultuurklas en de Vooropleiding kunsten en het YouTube en Instagram kanaal van 't Rijks. De rector informeert ouders viermaal per jaar via een rectorsbrief over de ontwikkelingen in de school.

² www.rsgrijs.nl/kunst-cultuur-1.html
³ www.rsgrijs.nl/opgeven-doe-middagen-cultuur-sport-en-technasium.html
⁴ www.rsgrijs.nl/nieuws

In deze brief wordt ook altijd aandacht besteed aan kunst- en cultuurprojecten. Ook via de lokale en regionale media vragen we aandacht voor exposities en uitvoeringen door onze leerlingen. Bij evenementen nodigen we de pers uit om daarvan verslag te doen en/of dit onder de aandacht te brengen. Op de website van Scholen op de Kaart staat het meest recente inspectierapport. Het schoolplan is net vernieuwd en daarom op papier meegeleverd.

5.3. Uitdragen Cultuurprofiel

't Rijks is trots op haar kunst- en cultuuronderwijs. In de verschillende pr- en communicatie uitingen (ook genoemd in paragraaf 5.1. en 5.2.) nemen wij dit op. In gesprekken met (nieuwe) medewerkers besteden we aandacht aan de ambities van de school op het gebied van talentontwikkeling in brede zin en stellen we het belang daarvan aan de orde. Vertegenwoordigers uit het team van kunst- en cultuur participeren in externe netwerken en vervullen een ambassadeursrol voor onze programma's. Zij nemen deel aan diverse platforms van kunstdocenten en cultuurcoördinatoren. Vanzelfsprekend zorgen zij ervoor dat zij op de hoogte zijn van de actuele ontwikkelingen in het kunst- en cultuuronderwijs. Als officiële opleidingsschool begeleidt 't Rijks jaarlijks verschillende stagiaires, ook in de kunstsecties. 't Rijks maakt bovendien ruimte binnen kunstprojecten voor oud-leerlingen die een kunstopleiding volgen dan wel hebben afgerond. Zij leveren bijvoorbeeld een bijdrage middels gastlessen en/of de begeleiding tijdens kunstreizen.

6. Voorwaarden

't Rijks streeft naar een integrale aanpak van het kunst- en cultuuronderwijs via de drie reeds benoemde programmalijnen. In toenemende mate willen we een inter- en multidisciplinaire benadering in onze programma's tot uiting laten komen. De samenwerking als één team kunst en cultuur is daarom erg belangrijk. Dit draagt bij aan het maken van cross-overs en een vakoverstijgende benadering en ontwikkeling van het kunst- en cultuuronderwijs. Het team is samengesteld uit verschillende vakdisciplines. De coaching en begeleiding van leerlingen in de vooropleiding en het mentoraat van de cultuurklasleerlingen is belegd bij docenten uit dit team.

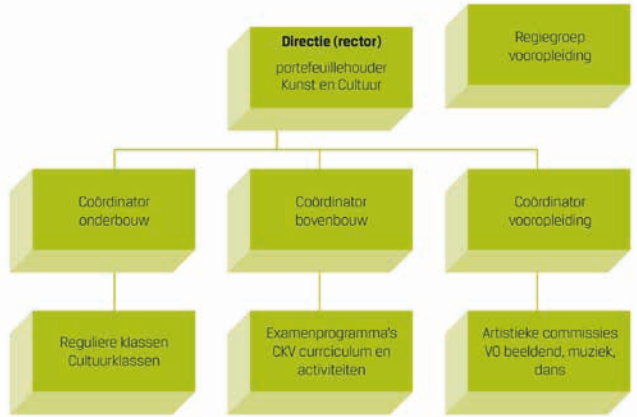
6.1. Organisatiestructuur

6.1.1. Team kunst & cultuur
Om de integrale aanpak te bevorderen is de structuur van de kunst- en cultuurafdeling van 't Rijks de afgelopen jaren hervormd. De vier disciplines: muziek, dans, drama, beeldende kunst werken nauwer samen als een team. Waar er voorheen meerdere kleine vakgroepen bestonden zijn er sinds het cursusjaar 2017-2018 nog twee grotere: een sectie beeldend en een sectie podium. Elke sectie heeft een vakgroep voorzitter. De vakgroep beeldende kunst wordt gevormd door 8 docenten die verantwoordelijk zijn voor de vakken op het gebied van de beeldende kunsten, zoals: het reguliere vak tekenen, 2D, 3D en film/fotografie. De vakgroep podiumkunst bestaat uit 7 docenten waarvan 4 muziek, 2 dans en 1 drama docent.

Voor het verzorgen van excursies en workshops in de cultuurklassen worden externe professionals ingehuurd ter verbreding en verdieping van de disciplines. In de vooropleiding maken wij wekelijks gebruik van de expertise van gastdocenten. Binnen de vooropleiding kunsten werkt 't Rijks met artistieke commissies, die de kwaliteit van de diverse programmaonderdelen monitoren, bijsturen en borgen. Deze zijn commissies zijn samengesteld uit eigen vakdocenten en professionals van onze samenwerkingspartners (conservatoria, dansacademie, hogeschool voor de beeldende kunsten, ed.). De artistieke commissies zijn ook betrokken bij de organisatie en invulling van kunstdagen en andere activiteiten die van onze school een kunst- en cultuurbolwerk maken.

6.1.2. Coördinatoren
Het onderwijs en de activiteiten van de kunst- en cultuurafdeling worden gecoördineerd door 3 coördinatoren. De kunstcoördinatoren organiseren en initiëren de culturele activiteiten voor de onderbouw en de bovenbouw. Zij ondersteunen docenten daar waar nodig bij het organiseren daarvan. Zij zijn verantwoordelijk voor de contacten met de samenwerkingspartners en culturele instellingen. Zij monitoren het kunstbeleid van 't Rijks, houden overzicht en weten wat op welk moment plaats vindt. De kunstcoördinatoren bezoeken conferenties, congressen en bijeenkomsten in het kader van visieontwikkelingen deskundigheidbevordering.

Belangrijke gesprekspartners voor de coördinatoren zijn de portefeuillehouder kunst & cultuur in de directie, vakgroepvoorzitters, leerjaarcoördinatoren, teamleiders en uiteraard de kunstvakdocenten van de school zelf. De kunstcoördinatoren hebben bovendien incidenteel overleg met andere coördinatoren en kunstdocenten van andere kunst- en cultuur(profiel) scholen.

6.2. Financiën

't Rijks investeert stevig in het onderwijs voor kunst- en cultuur. (Voor begroting zie bijlage 4 en 5) Dat wordt in bijzonder zichtbaar in de uren die de school beschikbaar stelt voor de verschillende programma's. Het vaste team bestaat uit 9,3 fte, Flexibel wordt er in de persoon van gastdocenten. Waar mogelijk vindt de inzet van professionals van onze samenwerkingspartners plaats 'met gesloten beurs'.

De secties hebben daarnaast een eigen budget; Beeldend heeft een budget van € 8.000,- , Podium een van € 5.000,- en CKV € 250,- . Deze budgetten dienen voor:

- Materiaalkosten;
- Onderhoud en reparatie instrumenten
- Camera en andere apparatuur;
- Maken van dans en drama voorstellingen;
- Bijdrage schoolactiviteiten (Rijks Music Award, eindejaarsviering ed.)

Het onderwijs wordt grotendeels bekostigd uit de lumpsum financiering. Additionele middelen verwerven wij via de CJP gelden en de eigen bijdragen van ouders. De CJP-gelden van € 15,- per leerling per jaar worden besteed aan kunst- en cultuuractiviteiten per jaar laag zoals een voorstelling of een workshop, of aan een cultureel festival of gezamenlijke schoolactiviteiten. Behalve de kunstensecties kunnen ook andere secties een beroep doen op de CJP-gelden. De secties Nederlands en Engels vragen regelmatig geld uit de CJP-pot om toneelgezelschappen en schrijvers naar school te halen. Voor excursies en activiteiten binnen de cultuurklassen van geldt een eigen bijdrage van € 125,- per leerling per jaar. De vooropleiding heeft een eigen begroting die op dit moment ongeveer een totale omvang heeft van ongeveer € 95.000,-. Leerlingen die participeren in een van de trajecten van de vooropleiding betalen daarvoor een eigen bijdrage van € 280,-.

6.3. Faciliteiten in ruimtes, roosters en docenten

't Rijks heeft een eigen kunst- en cultuurgebouw. Op de begane grond van dat gebouw is een theaterzaal met tribune en theaterverlichting die gebruikt kan worden tijdens voorstellingen. Op de eerste verdieping hebben we drie muziekl lokalen met bijbehorend instrumentarium en twee lokalen voor beeldende vorming. In het hoofdgebouw is nog een dubbel lokaal dat door de sectie beeldende vorming gebruikt wordt. Hierin staan computers die voor het digitale werk ingezet kunnen worden. De kerk naast de school is in gebruik genomen als dramalokaal en de danslessen worden verzorgd op locatie van het CKB⁵ tegenover de school. De lessen van de vooropleiding dans vinden plaats op locatie van de nabijgelegen Blokstallen⁶.

⁵ www.ckboz.nl/
⁶ bcblokstallen.nl

De vooropleiding beeldend heeft een lokaal dat dienst als permanente werkplaats voor de leerlingen. De lessen van de vooropleiding muziek vinden plaats op school en in het gebouw van het CKB.

Het kunst en cultuuronderwijs op 't Rijks wordt in alle leerjaren zoveel mogelijk in blokuren geroosterd. De leerlingen van de vooropleiding hebben een rooster op maat.

6.4. Deskundigheidsbevordering

Elke docent heeft een persoonlijk ontwikkelingsbudget. Uit het jaarlijkse lesbezoek en functioneringsgesprek komen de persoonlijke doelen en volgt een plan voor deskundigheidsbevordering. Dat kan leiden tot scholing, coaching of intervisie op het terrein van het eigen vakgebied. Docenten kunnen deelnemen aan externe programma's, maar 't Rijks organiseert en faciliteert ook diverse vormen van (collegiale) professionalisering in eigen huis. De samenwerking met externe professionals in het kunst- en cultuuronderwijs draagt tevens bij in de professionele ontwikkeling van onze eigen mensen.

6.5. Kwaliteitszorg

Onder de leiding van de drie kunst coördinatoren (onderbouw, bovenbouw en vooropleiding) wordt het team van kunstdocenten gestimuleerd het onderwijsaanbod te blijven ontwikkelen. Deze ontwikkelingen worden vastgelegd in vakwerkplannen die elke 3 jaar opnieuw worden geëvalueerd en waar nodig worden bijgesteld.

Met de ambitie van inter- en multidisciplinair werken wordt steeds meer nadruk gelegd op samenwerking tussen disciplines en samenwerken in de professionele keten. Het vakoverstijgend werken en de rol van externe professionals in ons onderwijs bevorderen de kwaliteit daarvan. Het maakt dat wij scherp blijven in het vasthouden en verbeteren van de inhoud, de vorm en de pedagogisch- didactische aanpak. In de cultuurklas evalueren de verantwoordelijke vakdocenten de modules waaraan uitvoering is gegeven. Daarbij betrekken zij externe partners en leerlingen.

De artistieke commissies bewaken de kwaliteit van het programma van de vooropleiding.

En elk jaar wordt de tijd genomen om samen met de verbonden HBO instellingen het curriculum tegen het licht te houden en wordt er zo nodig bijgeschaafd.

't Rijks werkt in verschillende afdelingen van de school met klankbordgroepen voor leerlingen en ouders. Via deze klankbordgroepen ontvangen wij een aantal keren per jaar gerichte feedback. Die aanpak is nog niet doorgevoerd in onze kunst- en cultuurprogramma's. Het is onze ambitie dit wel te doen.

Met de aanvraag van het predicaat Cultuurprofielschool willen we het cyclisch werken aan de kwaliteit van ons onderwijs een extra impuls geven. Het is voor ons een manier om structureel de kwaliteit te evalueren en onszelf te blijven verbeteren met input en hulp van collega's uit het netwerk van Cultuurprofielscholen.

7. Evaluatie en ontwikkeling

We kijken met voldoening naar het kunst- en cultuuronderwijs dat we in de afgelopen jaren geleidelijk hebben ontwikkeld en opgebouwd. We slagen er heel behoorlijk in om kunst- en cultuur in de ontwikkeling van al onze leerlingen een belangrijke plaats te laten innemen. Met de verscheidenheid in het aanbod bereiken we een brede groep. We doen recht aan onze ambities om uitdagend kunst- en cultuuronderwijs te bieden en leerlingen te stimuleren om op een creatieve manier, vanuit nieuwsgierigheid en met plezier de wereld te verkennen. Er is ruimte voor ontdekken, onderzoeken en ontwikkelen. We zijn in staat om het accent op veel verschillende talenten te leggen en bieden maatwerk. Maar we zien ook mogelijkheden voor verbetering. Op de korte en langere termijn zijn er nog diverse ambities die willen realiseren.

7.1. Ambities korte en lange termijn

7.1.1. Korte termijn

- De samenwerking tussen de drie nieuwe coördinatoren vormgeven door wekelijks onderling overleg en maandelijks overleg met de portefeuillehouder. Een structureel ingeroosterd overleg draagt bij aan de continuïteit en kwaliteit van ons programma.
- Het versterken van de inhoudelijke structuur binnen de Cultuurklas; meer samenhang en integratie door onderling overleg tijdens de vakgroep dagen.
- Realiseren van een beoordeling op basis van competenties, door middel van een beoordelingsmodel (bijvoorbeeld een Rubric).
- Door ontwikkelen en breed toepassen van digitaal portfolio en Persoonlijk Competentie Verslag. We streven ernaar dat het Persoonlijk Competentie Verslag deel gaat uitmaken van het portfolio.
- Vergroten van de instroom van cultuurklasleerlingen door het programma inzichtelijk te maken. We stimuleren groepsvorming met gezamenlijke activiteiten en projecten om hierdoor de eigen identiteit van de Cultuurklas te versterken.
- Cultuurprofielschool worden: het predicaat Cultuurprofielschool geeft de school aanzien, waardering en bevordert de bekendheid van het kunst- en cultuuronderwijs binnen en buiten de school.

De visitatie is voor de kunstvakken een kans om de programma's kritisch door te laten lichten. Wat gaat goed en wat kan verbeterd worden? Zo blijven de kunstvakken zich vernieuwen en verbeteren.

7.1.2. Lange termijn

- Het opzetten van een school breed kunstfestival aan het einde van het schooljaar, om de integratie van het kunst- en cultuuronderwijs in de diverse secties en in de school te bevorderen.
- Continuïteit realiseren binnen de kunst- en cultuurafdeling. De ontwikkelingen van de afgelopen jaren en in het bijzonder de verschillende recente veranderingen in het cultuuronderwijs hebben veel gevraagd van het team. Het team werkt aan een meerjarenplan (4-5 jaar) dat deze continuïteit zou moeten borgen.
- Structureel jaarlijkse evaluatie van de verschillende kunst- en cultuurprogramma's, via klankbordgroepen, lesevaluaties, inzet van artistieke commissies en schriftelijke enquêtes.
- Versterken van de structurele samenwerking met HBO's om de kwaliteit van het programma te waarborgen.
- Het vergroten van een breed draagvlak in de school voor kunst- en cultuuronderwijs, door het intensiveren van de samenwerking met andere secties op concrete onderdelen van de uitvoering van het onderwijs. Bijvoorbeeld door het verkennen van de mogelijkheden om kunst en cultuur te verbinden aan andere vakken.
- Het vertalen van onze doelen binnen de verschillende kunstdisciplines en door de leerjaren heen in concreet gedrag dat we van de leerlingen willen zien. De doelen zijn leidend voor de inhoud en vorm van onze lessen.

Bijlage 1

	Mavo		Havo		VWO		TTO+W	Vooropleiding
1e jaar	cultuurklas	regulier	cultuurklas	regulier	cultuurklas	regulier	cultuurklas	
	2u podium 2u beeldend 1u multi	1u muziek 1u beeldend 1u da/dra	2u podium 2u beeldend 1u multi	1u muziek 1u beeldend 1u da/dra	2u podium 2u beeldend 1u multi	1u muziek 1u beeldend 1u da/dra	2u podium 2u beeldend 1u multi	Dans: 9-10 u Muziek: 5u Drama: 5u Beeldend: 5u
2e jaar	cultuurklas	regulier	cultuurklas	regulier	cultuurklas	regulier	cultuurklas	
	2 x 2u podium of 2 x 2u beeldend	1u muziek 1u beeldend	2 x 2u podium of 2 x 2u beeldend	1u muziek 1u beeldend	2 x 2u podium of 2 x 2u beeldend	1u muziek 1u beeldend	2 x 2u podium of 2 x 2u beeldend 1u facultatief multi	Dans: 9-10 u Muziek: 5u Drama: 5u Beeldend: 5u
3e jaar	Examen		cultuurklas	regulier	cultuurklas	regulier	cultuurklas	
	1u Kunstvak 1 of 2u KV1+ Kunstvak 2 - Beeldende vakken 2u KV1+ Kunstvak 2 - Muziek 2u KV1+ Kunstvak 2 - Dans 2u KV1+ Kunstvak 2 - Drama Voor BCP geldt een verplichte deelname KV2-beeldend		2 x 2u podium of 2 x 2u beeldend	1u muziek 1u beeldend	2 x 2u podium of 2 x 2u beeldend	1u muziek 1u beeldend	2 x 2u podium of 2 x 2u beeldend 1u facultatief multi	Dans: 9-10 u Muziek: 5u Drama: 5u Beeldend: 5u
4e jaar	Examen		Examen		Examen			
	4u Kunstvak 2 - Beeldende vakken 4u Kunstvak 2 - Muziek 4u Kunstvak 2 - Dans 4u Kunstvak 2 - Drama		2u CKV én 3u Examenvak tekenen (oude stijl) en/of 3u Examenvak muziek (oude stijl) vanaf 2019-2020 3u Examenvak kunst dans + kunst algemeen 3u Examenvak kunst drama + kunst algemeen		2u CKV én 3u Examenvak tekenen (oude stijl) en/of 3u Examenvak muziek (oude stijl) vanaf 2019-2020 3u Examenvak kunst dans + kunst algemeen 3u Examenvak kunst drama + kunst algemeen			Dans: 9-10 u Muziek: 5u Drama: 5u Beeldend: 5u (havo 2 ½ u)
5e jaar			Examen		Examen			
			3u Examenvak tekenen (oude stijl) 3u Examenvak muziek (oude stijl) vanaf 2019-2020 3u Examenvak kunst dans + kunst algemeen 3u Examenvak kunst drama + kunst algemeen		3u Examenvak tekenen (oude stijl) 3u Examenvak muziek (oude stijl) 3u Examenvak kunst dans + kunst algemeen 3u Examenvak kunst drama + kunst algemeen			Dans: 9-10 u Muziek: 5u Drama: 5u Beeldend: 5u (havo 2 ½ u)
6e jaar					Examen			
					3u Examenvak tekenen (oude stijl) 3u Examenvak muziek (oude stijl) 3u Examenvak kunst dans + kunst algemeen 3u Examenvak kunst drama + kunst algemeen			Dans: 9-10 u Muziek: 5u Drama: 5 Beeldend: 2 ½ u

8. Bijlagen

Bijlage 2

Programma van Toetsing en Afsluiting (startjaar 2017)

Lichting: MAVO 2017-2019

Vak: Muziek

Afkorting	Leerjaar	Weging (%)	Samengestelde toets (bij voorkeur niet, max 1)	Vorm	Stofomschrijving
SE 1	3	10	Nee	Schriftelijk (100 min)	Theorie, notennamen, notenwaarden, instrumentenkennis
SE 2	3	10	Nee	Schriftelijk (50 min)	Theorie, notennamen, notenwaarden, instrumentenkennis
SE 3	3	10	Nee	P0	Praktijk, procescijfer
SE 4	4	20	Ja	Schriftelijk (50 min)	Theorie, toonladders, notennamen, notenwaarden, begrippen luistervaardigheid
SE 5	4	5	Nee	Mondeling	Solfège, prima vista ritme, prima vista melodie
SE 6	4	10	Nee	P0	Praktijk, procescijfer
SE 7	4	35	Nee	P0	Praktijk, individueel cijfer examenconcert

Informatie over de samengesteld toets (alleen invullen als een samengestelde toets deel uitmaakt van het PTA)

Samengestelde toets		Aantal deelttoetsen			
SE4		2			
Deelttoetsen van de samengestelde toets					
Gebruik bij voorkeur geen samengestelde toets. Heeft u wel een samengestelde toets, dan is een expliciete stofomschrijving verplicht en moeten alle deelttoetsen in alle lesgroepen daadwerkelijk worden afgenomen.					
Nr.	Deel-weging	Stofomschrijving	Nr.	Deel-weging	Stofomschrijving
1	1	Toonladders, notennamen, notenwaarden, begrippen			
2	1	Luistervaardigheid, begrippen, proefexamen			

Afkorting	Leerjaar	Weging (%)	Samengestelde toets (bij voorkeur niet, max 1)	Vorm	Stofomschrijving
SE 1	4	5	Nee	Schriftelijk	Muziekgeschiedenis hoofdstuk Middeleeuwen, Renaissance, Barok en Weense Klassieken. begrippen en kenmerken kunnen toepassen binnen luistervaardigheid en theoretische kennis
SE 2	4	20	Nee	PO	Koorpracticum uitvoering Groepscijfer Examenconcert (15 min.)
SE 3	4	10	Nee	Schriftelijk	Schriftelijke toets dictees, intervallen en cadensen en toonladders (50 min.)
SE 4	4	10	Nee	Mondeling	Mondelinge toets treffen (melodie en ritme) en prima vista (8 min.) <i>Individueel.</i>
SE 5	5	15	Nee	Schriftelijk	Muziekgeschiedenis hoofdstuk Romantiek, Twintigste eeuw, Jazz, Wereldmuziek, Rock-'n Roll en Rock. Begrippen kunnen toepassen binnen luistervaardigheid en theoretische kennis.
SE 6	5	35	Nee	PO	Instrumentale presentaties in de vorm van een concert
SE 7	5	5	Nee	Schriftelijk	Muzikale begrippen die behoren tot de examenstof kunnen toepassen bij luistervragen op examenniveau. 'Gele bladzijden' uit het leerboek. blz. 110 t/m 165.

Afkorting	Leerjaar	Weging (%)	Samengestelde toets	Vorm	Duur	Periode	Herkansing	Stofomschrijving
SE 1T	V5	5		Schriftelijk	50 min	1	Ja	Modules 1 t/m 4 (Zie bijlage)
SE 2T	V5	5		Schriftelijk	50 min	2	Ja	Modules 5 en 6 (Zie bijlage)
SE 3P	V5	20		Practicum	15 min	3	Nee	Koorpracticum uitvoering. Groepscijfer Examenconcert
SE 4P	V5	10		Mondeling	8 min	3	Nee	Mondelinge toets treffen (melodie en ritme) en prima vista
SE 5T	V5	5		Schriftelijk	50 min	3	Ja	Schriftelijke toets dictees, intervallen en cadensen en toonladders
SE 6T	V5	20		Schriftelijk	100 min	2	Ja	Modules 1 t/m 7 (zie bijlage)
SE 7P	V5	35		Instr. Practicum	??	2	Nee	Instrumentale presentatie, examenconcert

Bijlage VWO

Klas / periode	Verkennen en luisteren	Kennen	Horen, zien en schrijven
V4 / 1 ^e trimester MODULE 1	Zwarte muziek 1, Zwarte muziek 2, Dance	Bouwstenen Intervallen 1 t/m 8 (gr/kl/r) en ov.4/verm. 5	Cluster 1 t/m 4 Toonhoogte Dynamiek
V4 / 2 ^e trimester MODULE 2	Jazz, Rock 'n Roll, Middeleeuwen	Vormstructuren Timbre klassieke instrumenten	Cluster 5 t/m 8 Toonduur Melodie, Interval
V4 / 3 ^e trimester MODULE 3	Wereldmuziek, Renaissance	Ritme en maat Tempo en Dynamiek	Cluster 9 t/m 12 Dynamiek Akkoord, Toonladder
V5 / 1 ^e trimester MODULE 4	Barok, Rock 1	Intervallen 1 t/m 8 (gr/kl/r) en ov.4/verm. 5 Harmonie	Cluster 13 t/m 16 Toonsoort Ritme, Tempo
V5 / 2 ^e trimester MODULE 5	Classicisme, Rock 2	Hoofdvorm, Rondo, Variatievorm, Passacaglia	Cluster 17 t/m 20 Compositietechniek, Muzikale Vorm
V5 / 3 ^e trimester MODULE 6	Romantiek, Rock 3	SE MEERSTEMMIG ZANG	Uitvoeringspraktijk
V6 / 1 ^e trimester MODULE 7	Twintigste eeuw klassiek, Metal		MONDELING SOLFEGE / PRIMA VISTA
V6 / 2 ^e trimester	Alles	Alles	Alles
V6 / 3 ^e trimester	(OEFENEN VOOR EN) CSE		

Programma van Toetsing en Afsluiting (startjaar 2017)

Lichting: MAVO 2017-2018

Vak: KV 1

Afkorting	Leerjaar	Weging (%)	Samengestelde toets (max 1)	Vorm	Herkansing	Stofomschrijving
SE 1	3	10	Nee	PO	Nee	"Dit ben ik" zelfportret collage
SE 2	3	10	Nee	PO	Nee	Kunstbende - introductie disciplines kunst
SE 3	3	20	Nee	PO	Ja	Film
SE 4	3	20	Nee	PO	Nee	Theater
SE 5	3	20	Nee	PO	Ja	Architectuur
SE 6	3	20	Nee	PO	Ja	Design

Handelingsdelen (optioneel)

Een handelingsdeel telt niet mee voor het SE-cijfer, maar moet voldaan zijn. In SOM wordt dit met V/NV aangegeven (signaalfunctie naar leerlingen en ouders).

Afkorting	Leerjaar	Omschrijving
HD 1	3	Cultureel Zelfportret
HD 2	3	Deelname culturele activiteit Kunstbende
HD 3	3	Deelname culturele activiteit film
HD 4	3	Deelname culturele activiteit Architectuur of Beeldende kunst
HD 5	3	Deelname culturele activiteit Theater

Afkorting	Leerjaar	Weging (%)	Samengestelde toets (max 1)	Vorm	Herkansing	Stofomschrijving
SE 1	4	15	Nee	P0	Nee	DisCAP 1 (algemeen)
SE 2	4	15	Nee	P0	Ja	DisCAP2 (film)
SE 3	4	15	Nee	P0	Ja	DisCAP 3 (theater of nieuwe media)
SE 4	4	15	Nee	P0	Nee	DisCAP 4 (architectuur)
SE 5	4	40	Nee	P0	Nee	Onderzoek a.d.h.v. invalshoek

DisCap: Culturele Activiteiten door Professionals gekoppeld aan een kunstdiscipline.

Informatie over de samengesteld toets
(alleen invullen als een samengestelde toets deel uitmaakt van het PTA, zie sectie 9 regel 4 van de toetsregeling)

Samengestelde toets	Aantal deelttoetsen

Deeltoetsen van de samengestelde toets		Vanaf 2015 is een expliciete stofomschrijving verplicht en moeten alle deeltoetsen in alle lesgroepen daadwerkelijk worden afgenomen.			
Nr.	Deel-weging	Stofomschrijving	Nr.	Deel-weging	Stofomschrijving

Afkorting	Leerjaar	Periode	Weging (%)	Vorm	Herkansing	Stofomschrijving
SE 1	4	1	15	P0	Nee	DisCAP 1 (algemeen)
SE 2	4	2	15	P0	Ja	DisCAP2 (film)
SE 3	4	2	15	P0	Ja	DisCAP 3 (theater of nieuwe media)
SE 4	4	2	15	P0	Nee	DisCAP 4 (architectuur)
SE 5	4	3	40	P0	Nee	Onderzoek incl. DisCAP 5 (zelfstandig)

Handelingsdelen (optioneel)

Afkorting	Leerjaar	Omschrijving
HD 1	4	Cultureel Zelfportret 1

Deelname aan de CAP per DISCAP is verplicht; aangezien deze twee aan elkaar gekoppeld zijn.

Herkansingsmogelijkheid is niet mogelijk met alle DisCAP's; herkansing is enkel mogelijk wanneer de CAP te herhalen of te vervangen valt. De voorstelling van de Kunstbende is eenmalige voorstelling. Hetzelfde geldt voor de reis; er zijn geen mogelijkheden om als school een vervangende reis voor deze leerlingen te organiseren.
Het onderzoek is tevens niet te herkansen, maar zal plaats vinden onder goede professionele begeleiding van de docent. Tijdens het onderzoek zijn er tussentijdse voortgangsgesprekken, waardoor op tijd ingespeeld kan worden.

Handelingsdeel

Een handelingsdeel telt niet mee voor het SE-cijfer, maar moet voldaan zijn. In SOM wordt dit met V/NV aangegeven (signaalfunctie naar leerlingen en ouders).
Het handelingsdeel is het startpunt van het ckv programma. Aangezien het instroomniveau van de leerlingen divers is, is een '0-meting' van belang om de leerling te kunnen begeleiden. Deelname aan het handelingsdeel is een voorwaarde om te kunnen starten aan de SE's.

Afkorting	Leerjaar	Weging (%)	Samengestelde toets (max 1)	Vorm	Herkansing	Stofomschrijving
SE 1	4	15	Nee	P0	Nee	DisCAP 1 (introduction art)
SE 2	4	15	Nee	P0	Ja	DisCAP2 (film)
SE 3	4	15	Nee	P0	Ja	DisCAP 3 (theatre / digital media)
SE 4	4	15	Nee	P0	Nee	DisCAP 4 (architecture)
SE 5	4	40	Nee	P0	Nee	Research art incl. DisCAP 5

DisCap: Culturele Activiteiten door Professionals gekoppeld aan een kunstdiscipline.

Informatie over de samengesteld toets (alleen invullen als een samengestelde toets deel uitmaakt van het PTA, zie sectie 9 regel 4 van de toetsregeling)

Samengestelde toets	Aantal deoltoetsen

Deoltoetsen van de samengestelde toets						Vanaf 2015 is een expliciete stofomschrijving verplicht en moeten alle deoltoetsen in alle lesgroepen daadwerkelijk worden afgenomen.
Nr.	Deel-weging	Stofomschrijving	Nr.	Deel-weging	Stofomschrijving	

Afkorting	Leerjaar	Weging (%)	Samengestelde toets (max 1)	Vorm	Herkansing	Stofomschrijving
SE 1	4	15	Nee	P0	Nee	DisCAP 1 (algemeen)
SE 2	4	15	Nee	P0	Ja	DisCAP2 (film)
SE 3	4	15	Nee	P0	Ja	DisCAP 3 (theater of nieuwe media)
SE 4	4	15	Nee	P0	Nee	DisCAP 4 (architectuur)
SE 5	4	40	Nee	P0	Nee	Onderzoek a.d.h.v. invalshoek incl. DisCAP5 (zelfstandig)

DisCap: Culturele Activiteiten door Professionals gekoppeld aan een kunstdiscipline.

Informatie over de samengesteld toets (alleen invullen als een samengestelde toets deel uitmaakt van het PTA, zie sectie 9 regel 4 van de toetsregeling)

Samengestelde toets	Aantal deoltoetsen

Deoltoetsen van de samengestelde toets						Vanaf 2015 is een expliciete stofomschrijving verplicht en moeten alle deoltoetsen in alle lesgroepen daadwerkelijk worden afgenomen.
Nr.	Deel-weging	Stofomschrijving	Nr.	Deel-weging	Stofomschrijving	

Cultuurklas

Schooljaar: _____ - _____

Naam: _____

Klas: _____

Beschrijf na elk blok van 6 weken je vorderingen en leerpunten. Benoem hierbij het vak (2D, 3D, Fotografie, Drama, Muziek en Dans), het thema en de docent(en) die je gehad hebt. Aan het einde van het jaar vul je de rubric in. De competenties in deze rubric gebruik je ook bij het evalueren van jezelf gedurende het jaar.

Periode 1 / Blok 1

Kunsvak:
Docent(en):
Thema:

Wat was de opdracht van het thema en wat heb je ermee gedaan?

Wat ging er goed? Geef een voorbeeld waar dit uit blijkt en welke competentie daarbij past.

Wat ging er niet goed? Geef een voorbeeld waar dit uit blijkt en welke competentie daarbij past.

Beschrijf je belangrijkste leermoment.

Aan welke competentie ga je komende periode werken.

Competentie	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Welke Niveau zit jij?
Samenwerken	- Ik werk mee en overleg met anderen - Ik toon belangstelling voor anderen en bied op verzoek hulp aan - Ik kom afspraken na - Ik deel informatie en ervaringen met anderen - Ik geef mijn eigen mening en houd rekening met de mening van anderen - Ik draag bij aan het gemeenschappelijke doel	- Ik werk op eigen initiatief met anderen aan een gezamenlijk resultaat - Ik bied (on-)gevraagd hulp aan en vraag waar nodig zelf om hulp - Ik maak heldere en meetbare afspraken - Ik wissel op eigen initiatief informatie/kennis en ideeën met anderen uit in het kader van het gemeenschappelijke doel - Ik verwerk meningen van anderen in eigen ideeën, plannen en werkwijzen	- Ik moedig anderen aan om samen te werken en hun ideeën te uiten - Ik kom met ideeën om het gezamenlijke resultaat te verbeteren - Ik stimuleer anderen om periodek met elkaar informatie/kennis te delen - Ik bevorder de goede verstandhouding en geef opbouwende kritiek en feedback	
Creatief werken	- Ik vind het nog lastig om een opdracht los te laten en hieraan een eigen invulling te geven. - Ik vind het prettig om voorbeelden te zoeken, zodat ik deze na kan maken. - Ik experimenteer met technieken, materialen, verschillende media en probeer ik nieuwe mogelijkheden uit.	- Ik vind het leuk om te werken vanuit een opdracht of thema, maar geef hier altijd wel mijn eigen draai aan. - Ik zoek de uitdaging op en probeer de grenzen op te zoeken van de manier waarop ik dingen normaal doe. - Ik probeer zo tot originele, nieuwe oplossingen en werkwijzen te komen.	- Ik bedenk zelf thema's en onderwerpen voor mijn werk. Ik heb originele ideeën, oplossingen en methoden voor een opdracht of probleem. - Ik ontwikkel nieuwe manieren waarmee bestaande werkwijzen verbeterd of vervangen kunnen worden. - Wanneer ik iets goed kan, ga ik op zoek naar nieuwe uitdagingen en ga ik uitzoeken hoe ik mezelf dit aan kan leren.	
Onderzoekende houding	- Ik kom tot een oplossing waarbij ik twee mogelijke oplossingen naast elkaar heb gezet. - Ik heb hulp nodig bij het formuleren van de hoofdvraag.	- Ik kom stapsgewijs tot een bepaalde oplossing waarbij ik diverse vragen stel en enkele alternatieven naast elkaar heb gezet. - Ik heb hulp nodig bij het formuleren van deelvragen bij mijn hoofdvraag	- Ik kom stapsgewijs tot een bepaalde idee/oplossing waarbij ik, vele vragen stel, verschillende invalshoek gebruik. De verschillende alternatieven heb ik naast elkaar gezet. Tijdens het proces heb ik deze alternatieven kritisch bekeken en mijn handels/werkwijze daarop aangepast. - Ik kan zelfstandig bezig zijn.	
Initiatief nemen	- Ik ben nog afhankelijk van een docent om aan een opdracht te beginnen. - Ik vind het nog lastig om eigen ideeën en plannen te starten.	- Ik kan goed aan een opdracht beginnen maar heb regelmatig ondersteuning nodig van mijn docent. - Ik kan een eigen plan/idee starten maar loop nog snel vast en kan het nog niet zelfstandig tot een goed einde brengen.	- Ik ben onafhankelijk van een docent en kan met een opdracht goed zelf mijn weg vinden. - Ik kan een eigen plan/idee op gang brengen en houden en vraag zelf ondersteuning waar nodig en vraag regelmatig mijn docent en medeleerlingen om feedback.	
Procesgericht werken	Ik kan de grootte van een opdracht overzien en kan met hulp van de docent de opdracht onderverdelen in kleinere deelopdrachten.	Ik kan een opdracht zelfstandig onderverdelen in delen die binnen de gestelde tijd haalbaar zijn.	Ik kan een opdracht zelfstandig onderverdelen in delen die binnen de gestelde tijd haalbaar zijn. Ik kan op belangrijke momenten mij stappen reflecteren en waar nodig bijstellen.	
Evalueren / reflecteren	- Ik kan matig vertellen over het verloop van mijn werkproces - Ik kan niet zo goed mijn keuzes, redenen en structuur, waarbinnen iets/wat heeft, plaatsgevonden, overdenken.	- Ik kan goed vertellen over het verloop van mijn werkproces; ik geef waardering aan het werkproces van mijzelf en aan dat van anderen. - Ik kan terugblikken op het doorlopen creatief (denk)proces.	- Ik kan zeer goed onderzoeken, analyseren en verslag doen van mijn werkproces en dat van anderen; - Ik kan beargumenteren d.m.v. vakspecifieke kennis en vaardigheden. - Ik heb geleerd wat ik volgens het les- en leerplan diende te leren.	
Presenteren	- Ik durf mijn werk voor de groep te presenteren. Ik ben matig voorbereid en ben nog onzeker. Ik maak nauwelijks contact met het publiek - Ik spreek/zing onduidelijk en zachtjes - Ik maak, in het geval van een groepspresentatie, weinig contact met de overige groepsleden. Mijn aandeel binnen de groep is minimaal. - Ik heb minimaal inzicht in de motivatie van mijn keuzes - Ik kan, daar waar relevant, geen samenhang benoemen tussen een beeld, dans, spel, muziek of cultureel erfgoed en/of andere vakken	- Ik durf mijn werk voor de groep te presenteren. Ik maak geregeld oog-contact, ben goed voorbereid en maak geregeld contact met het publiek. - Ik spreek/zing verstaanbaar en duidelijk - Ik maak, in het geval van een groepspresentatie, contact met mijn groepsleden. - Ik weet goed wat mijn taak is en mijn aandeel binnen de groep is voldoende - Ik kan mijn keuzes motiveren - Ik kan, daar waar relevant, een eenvoudige samenhang benoemen tussen een beeld, dans, spel, muziek of cultureel erfgoed en/of andere vakken.	- Ik voel mij comfortabel ben uitstekend voorbereid en maak contact met het publiek - Ik spreek/zing zeer duidelijk en verstaanbaar - Ik weet, in het geval van een groepspresentatie, precies wat mijn taak is en hoe ik mij tot de overige groepsleden verhoud. - Ik maak veel contact en het aandeel van alle groepsleden is gelijk - Ik kan mijn keuzes prima motiveren en een relatie leggen met de onderzoeksfase. - Ik kan, daar waar relevant, een heldere samenhang benoemen tussen een beeld, dans, spel, muziek of cultureel erfgoed en/of andere vakken.	

Bijlage 4

1e jaar								
	Dans in school		Excusie Tilburg			Markiezenhof		
Kc leerlingen: 36	Totaal	1480	Textielmuseum	921			600	
TT0 en W: 35			De Pont	350				
Totaal: 71			Bus	920				
Totaal		1480		2191			600	

2e jaar	Klein Kunstig		Rotterdam beeldend		Rotterdam podium	1000
Kc leerlingen: 52		2854		1000		450
TT0 en W: 30					orkest	436
Totaal: 82					scapino	495
Totaal		2854		1000	bus	2381

3e jaar	Amsterdam		Theater excursie		Multi project
	Van Gogh	300		447,90	
Kc leerlingen: 30	Rijksmuseum	400			
TT0 en W: 18	Bus				
Totaal: 48					
Totaal		700		447,90	0

2e en 3e jaar	Cultuurkamp		Eindejaarsviering en		
	Overnachting	5000	doemiddag	116,23	
	Materiaal	300		526,35	
Totaal		5300	Totaal	642,58	

42

[illegible]

'tRijks

RSG 't Rijks

Burgemeester Stulemeijerlaan 24, 4611 EG BERGEN OP ZOOM

0164 242150 www.rsgrijks.nl